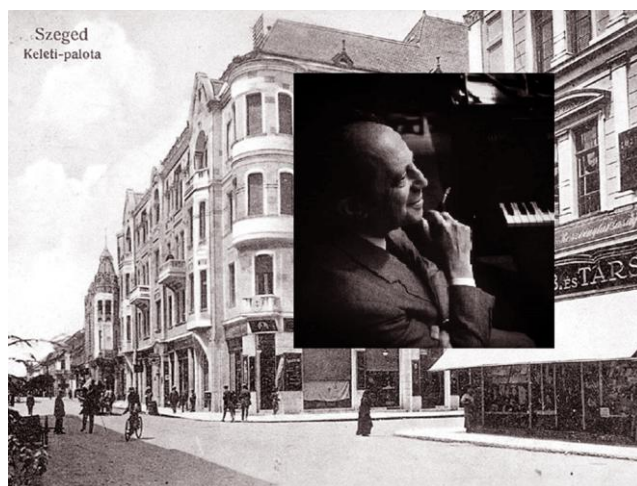

A LÁTHATATLAN MÁRVÁNYTÁBLA – SEBŐK GYÖRGY SZÜLETÉSÉNEK CENTENÁRIUMÁRA –

Azt mondják, mi, magyarok nemzetközi összehasonlításban is élen járunk világraszóló zenei talentumok tekintetében. Nem kell ezt különösebben bizonygatnom: csak a világhírré jutott magyar karmesterek felsorolása kitöltene előadásom kereteit. Zongoristák tekintetében sem állunk rosszabbul. Az élen persze Liszttel, de a folytatók sora önmagában is igen tekintélyes Kentner Lajostól Schiff Andrásig, Vásáry Tamástól Frankl Péterig, Cziffra Györgytől Anda Gézáig, Kocsistól, Ránki Dezsőtől Jandó Jenőig és – természetesen – Fischer Annie-től Krausz Lilin keresztül Rév Líviáig.

Ami szűkebb pátriánkat illeti: Szeged sincs híján egy itt született zongorista klasszisnak. Sebők György városunkban látta meg a napvilágot épp száz esztendeje, 1922. november 2-án.

Fiatal volt még az esztendő, amikor – bevallom, véletlenszerűen – szemembe ötlött a kerek évforduló. És mert novemberig bőséggel volt még idő, arra gondoltam, fölhívom a neves évfordulóra a város illetékeseinek figyelmét – ne maradjon megünnepetlen a Francia Becsületrend mindmáig egyetlen közülünk elszármazott birtokosa².

¹ **Marton Árpád** művészeti író, kritikus, újságíró, szerkesztő.

² Dr. Apró Ferenc szíves megerősítésével.

Jelzésekre lehangoló válasz érkezett a Torony³ alól. Köszönettel a fölvetésért biztosítottak, hogy ha a magam erejéből, közadakozásból, intézmények bevonásával összekalapozok egy emléktáblára valót, nem gördítenek majd akadályt az elé, hogy novembertől a szegediek és az idetévedő városnézők megemlékezzenek a Kígyó utca 1. számú bérpalota világhírű szülöttéről.

Ne kapják elő a naptárukat! Táblaavatás nem lesz. Pótolja ez a rövid ismertetés azt, amit a város szűkkeblősége elmulasztott: legyen ez a néhány perc világhírű földink, Sebők György láthatatlan márványtáblája. Dombiné Kemény Erzsébet korábban részletesen ismertette már a művész pályaképét, az őt ért hatásokat, zenepedagógiai elveit⁴. Az életrajz vázlatos ismertetése mellett így hát tőlem telhetően igyekszem bepillantást nyújtani a művész diszkográfiájába – az interneten fölsorolt 110-nél is több Sebők-fölvétel közül⁵ természetesen csak alkalomszerűen ragadva ki néhányat különösen azok közül, amelyeket sikerült beszereznem.⁶

Ötéves volt, amikor vállatni kezdte a billentyűket. Tizenegy esztendősen adta élete első koncertjét. Beethoven Op.15 1., C-dúr zongoraversenyét játszotta Fricsay Ferenc vezényletével. Ügyvéd édesapja a Bartók-tanítvány Sándor Györgyöt nyerte meg a kis tehetség ügyének, aki rendszeresen vonatozott Szegedre, hogy magánórákat adjon Sebőknek – ezért nincs nyoma a művésznak a szegedi zeneoktatás évkönyveiben. 16 évesen a Zeneakadémia növendéke lesz: Székely Arnold, Keéri-Szántó Imre, Weiner Leó és Kodály keze alatt nevelkedik, miközben – más források szerint utóbb – az akkoriban Budapesten élő Paul Weingarten (1886 – 1948) magánóráit látogatja. A következő évtizedben kelet-európai koncertturnék sora következik. A háborút követően – saját visszaemlékezése szerint – a nulláról kellett újrakezdenie: a kőfejtést nem zongoraművészeknek találták ki... 1946-ban Bukarestbe indul, ahol Enescu szólistának kéri föl egy zenekari koncertre, majd Párizsba kerül. Története e szakaszában – Szeged – Bukarest – Párizs - kísérteties párhuzamot mutat a Starker másik kedves zongorapartnerére Rév Líviáéval, csak Sebők ekkor még hazatér. 27 évesen konzervatóriumi tanárrá nevezik ki. Egy évvel

³ „A „Torony alatt” a szegedi Városháza közkeletű megnevezése.

⁴ Dombiné Kemény Erzsébet: Sebők György zongorista. Szerzői kiadás, Szeged 2001.

⁵ <https://lee.classite.com/music/Sebok/discography-sebok.htm>

⁶ A szám műcímekre, nem kiadványokra utal, így csupán eligazításra alkalmas, hisz egy dal és egy zongoraciklus is egy tételt jelent a listán, a többször fölvevett szerzemények pedig tovább árnyalják a képet.

később, 1950-ben két rangos díjat is elnyer: a Berlini Nemzetközi Zongoraverseny és a Liszt Verseny nyertese. Az 56-os forradalmat követően Párizsban lel otthonra. Starker János biztatására 1962-től tanít a híres bloomingtoni Indiana Egyetemen, koncertjeivel és mesterkurzusaival három kontinens szívesen látott vendége Tokiótól Barcelonáig, Berlintől Dél-Afrikáig, Hollandiától Finnorszáig. Svájcban nemzetközi mesterkurzust alapít Ernen Musikdorf címen. Hazájával sem szakítja meg a kapcsolatot: mesterkurzusokat tart Szombathelyen, Keszthelyen és a fővárosban.

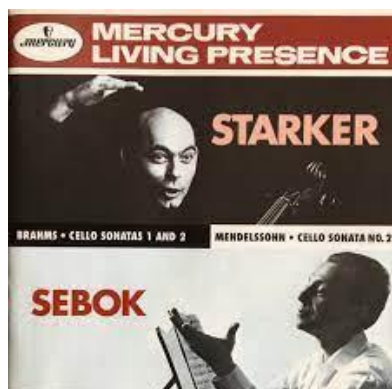

[Cello Sonata No. 3 in A Major, Op. 69: I. Allegro ma non tanto \(13:55\)](#)

[Cello Sonata No. 3 in A Major, Op. 69: II. Scherzo – YouTube \(6:17\)](#)

[Cello Sonata No. 4 in C Major, Op. 102 No. 1: I. \(a\) Andante \(3:02\)](#)

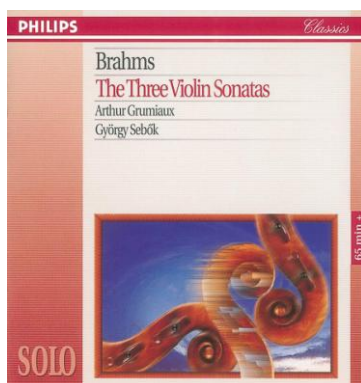
Emigrálása idején 35 esztendő. Párizsban hamar fölhalálja magát. Egy hangversenye tíz lemezre szóló fölkesést eredményez az Erato lemezcégnél. Liszt-albummal mutatkozik be. Az első lemezek elkészítésében hat évtizeden át megválthatatlan kamarapartnere, Starker János (1924 – 1913) a társa. Még csak 1959-et mutat a naptár, amikor előrukkolnak a csellóra és zongorára írt teljes Beethoven-ciklust fölvonultató lemezsorozatukkal. A pesti Zeneakadémia két legendás növendékének perzselő játéka, bámulatos tónusa, briliáns összjátéka és simogató puhasága egyszeriben etalont teremt. A lemezért kapott Grand Prix du Disque-et további negyven hasonló elismerés követi. A Beethoven-ciklus a kíméletlen zenei pontosság és a fölényes játékosság iskolapéldája.

[Brahms - Cello sonata n°1 - Starker / Sebok 1964 – YouTube \(23:59\)](#)

[Brahms - Cello sonata n°2 - Starker / Sebok 1964 – YouTube \(27:34\)](#)

Sebőköt és Starkert nem merítette ki a Beethoven-sorozat: a legendás páros azon megében, 1959-ben Brahms mindkét cselló-zongoraszonátáját is lemezzre játssza a párizsi Salle Adyar-ban. A fölvétel zenei értékére vall, hogy számos újrakiadást is megért. Muzsikusaink mindazonáltal 1964-ben ismét lemezzre vették a két Brahms-szonátát a Mercury koncertfölvétel-sorozatának keretében a londoni Watford Town Hallban. A műsort Mendelssohn 2., D-dúr csellószonátája tette teljessé. Ugyanebben a sorozatban már 1962-ben szerepeltek egy Chopin, Mendelssohn, Martinu, Debussy, Wolf-Ferrari és Weiner szerzeményeit felsorakoztató, parádés koncertfölvétellel. Bach G-dúr és D-dúr gembaszónátáját 1963-ban rögzítette a Mercury egy New York-i koncerten.

[Brahms: Sonata for Violin and Piano No.1 in G, Op.78 - 1. Vivace ma non troppo](#)

(10:04)

[Brahms: Sonata for Violin and Piano No 3 in D minor, Op.108 - 2. Adagio](#)

(4:13)

Sebők és Arthur Grumiaux (1921–1986) 1976-ban lemezre vette Brahms három hegedű-zongoraszonátáját is, az Esz-dúr Kürtrióban pedig Francis Orval volt a partnerük. Mindkét Brahms-fölvétel Amszterdamban készült 1976-ban. Grumiaux és Sebők közös lemezkarrierje 1978-ban César Franck A-dúr szonátájával folytatódott Londonban. Már a fölvétel kezdőütemei lélegzetelállítóan finom és elmélyült muzsikálást ígérnek.

Sebők Bartók-fölvételeiből 2021-ben jelentetett meg válogatást az Erato. A Tizenöt magyar parasztdal (BB 79, Sz71) és a Táncszvit (BB 86, Sz 77) mellett a Három burleszk (Op. 8c, Sz. 47, BB55) szerepel az albumon. A felvételek helyszínére és idejére vonatkozólag hiányosak az adatok. A Táncszvit briliáns, ugyanakkor lenyűgözően tónusgazdag Allegro vivacéja emlékeztet: Sándor György révén egy „Bartók-unoka” játékát halljuk.

Különlegesség számba megy Josef Gingold amerikai hegedűművész szólóalbuma, amelyen Sebők három Schubert-mű: Az A-dúr Nagy duó (D574), a C-dúr Fantázia (D934) és az a-moll Szonatina (D385 Op. posth. 137 No. 2) pianistájaként remekel. A jelenleg hozzáférhető kiadásokban csak négy Chopin-fölvételre bukkantam a 2. és a 3. szonátával, a fisz-moll Barcarollával, továbbá az A-dúr, úgynevezett Katonai Polonaise-zel. A Starkerral lemezre játszott g-moll Szonáta (Op.65) és Polonaise brillante Philips-fölvétele tudomásom szerint jelenleg nem hozzáférhető. Pedig minden muzikusnak kötelező tananyag – lám: milyen az, amikor egy tétel szinte magától elindul; amikor nincs két hangszer, és két zenész szó szerint eggyé válik.

Chaconne in G Major, HWV 435 (7:10)

6 Preludes & Fugues by J.S. Bach, S. 462: Prelude (3:40)

Toccat, Adagio & Fugue in C Major, BWV 564 (Arr. F. Busoni for Piano) :
Adagio (Intermezzo) (4:12)

Sebők 1991-ben, a franciaországi Grange de Meslay-ban adott szólóestje is fennmaradt egy ínyenc kiadó, a First Hand jóvoltából. A műsor a Bach-Chaconne Brahms-féle átíratával indul, majd Haydn f-moll Andante és variációi (Hob.XVII.6), C-dúr szonátája (Hob.XVI.35), Bach BWV903 D-dúr Kromatikus fantázia és fúgája. illetve BWV564 C-dúr Toccat, Adagio és Fúgája, Liszt Bach Prelúdium és fúga-átírata (S462), Händel Chaconne-ja alkotja a műsort pár Bach-ráadástétellel. A d-moll Kromatikus fantázia és fúga minden egyes hangja önálló karakter saját hangsúllyal és jelentéssel. Egyszerre zsonglőrmutatvány és mélységesen átélt zene. Ami pedig a Haydn-interpretációt illeti? Sebők gyakran mondogatta növendékeinek, hogy Bachot Bachul, Chopin Chopinül kell játszani, és a stílusok fölcserélése sehová sem vezet. Igaz, ami igaz: Sebők birtokában volt ama ritka képességnek, hogy egy-egy szerzőnek egészen sajátos hangji karaktert kölcsönözzön a billentyűkön. A koncertfelvételen hallhatónál talán senki sem játszotta még „Haydnabbul” Haydnt: gyöngyként tündöklő hangok, csipke-aprólékosságú futamok, és bámulatosan kiegyenlített arányok jellemzik a hetvenedik évében járó művész játékát.

Hadd tegyek említést egy fölvételről, amely bizonyos értelemben kakukktojás a Sebők-diszkográfiában: nem vált etalonná. Érzékletesen mutatja ugyanakkor a zenei tradíciók közt fennálló, olykor kiáltó különbséget. Művészünk a nagyhírű Jean-Francois Paillard zenekarával vette lemezre Mozart két

koncertjét, és az igazat megvallva már-már bántó a szólista és a zenekar Mozart-olvasatának kirívó különbsége. Hiába: Debussy óta a francia muzsikusok mintha sutba dobták volna a metrumot.

Paillard vezényletével a d-moll és az E-dúr billentyűsverseny is hozzáférhető annak, aki nem sajnálja a költséget, hogy Sebők kedvéért a dirigens összes Bach-fölvételét megvásárolja 15 CD-n.

Szegeden 1997-ben lépett föl utoljára. Mozart K466 d-moll koncertjét játszotta Varga Tibor (1921–2003) vezényletével. Szegedi emlékeit Sári Zsuzsa mikrofonjába mondta el a Szegedre jött a világ című dokumentumfilmben. A Délmagyarországnak így nyilatkozott: „A Kígyó utca 1-ben, az első emeleti, erkélyes, nagy saroklakásban laktunk. (...) Emlékszem, a zongorám az ablaknál állt, amikor gyakoroltam, időnként kinéztem, hogy a járókelők megállnak-e hallgatni a muzsikálásom.”⁷ 1999-ben három korszakos magyar muzsikus – Sebők és Starker mellett a hegedűművész-karmester Varga Tibor – szövetkezett egykori mesterük emlékének éllesztésére a Budapesti Kamaraszimfonikusok fölkérésére. A Phoenix Stúdióban rögzített Weiner-albumon Starker az opus 29-es Románcot játssza Felletár Melinda hárfaszólójával. Sebők az opus 15-ös Concertino olvadékony, ugyanakkor drámai szólójában tündököl élete utolsó fölvételén: ez év november 14-én éri a halál Bloomingtonban.

„A század második felének egyik legnagyobb zongoristája – ha nem a legnagyobb” – mondta róla Rév Livia. Starker János pedig így fogalmazott: „Sebők a legnagyobb zongorista, aki valaha élt. És minden idők egyik legnagyobb tanára is.”

A Francia Becsületrend (1996) mellett Liszt Ferenc-díjat kapott (1952), a svájci Ernen díszpolgárává avatták (1988 – 800 év alatt ő lett a városka harmadik díszpolgára!), Jacques Chirac Párizs Város Aranyérmével tüntette ki (1995), és kiérdemelte a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét (1995). Szülővárosában Szeged Város Emlékplakettjére futotta két évvel halála előtt.

⁷ A DM 1999. nov. 17-i nekrológja „Munkatársunktól” szerzőséggel Hollósi Zsolt tollából, aki személyes közlése szerint saját, 1997-ben megjelent interjút idézi.

Tanárként egyik legfontosabb dolgának tartotta, hogy feloldja a muzsikusok szorongását. Nem az a cél, hogy ne tévesszünk, hanem az, hogy a legtöbbet hozzuk ki magunkból – mondogatta. A zene lényegéről így vallott: „A zene gazdagító élmény, amely soha nem lehet beszűkítő. Lehetővé teszi, hogy olyan dolgokat érezzünk, amelyeket még sohasem tapasztaltunk, és megtanulhatunk önmagunkról. Nem tudom, igaz-e, de nálam bölcsebb emberek azt mondták, hogy mindenki válhat valaki mássá. Lent a mélyben mindannyian át szeretnénk élni minden lehetséges érzést. Ha ez igaz, úgy a muzsika képes fölébreszteni a rejtett érzelmeket. És ha mindenki válhat valaki mássá, én is Mozarttá válhatok egy félórára.” Legyen az elhangzott néhány gondolat láthatatlan emléktábla Sebők Györgynek a Kígyó utca 1. számú ház falán. Kérem, ha arra járnak, emeljék meg előtte láthatatlan kalapjukat, közben pedig idézzék vissza önmagukban Mozart egyik legfájdalmasabb, sallangtalanságában tragikus művét, a h-moll Adagiót (K540). Nem lehetetlen, hogy a fölvétel idejére Sebőknek csakugyan sikerült Mozarttá válnia.